

Bananer ska vara schyssta, men bostäder då?

Hur kommer det sig att vi så självklart köper rättvisemärkta bananer, men inte lika självklart ställer frågor om arbetsförhållandena bakom en nyproducerad lägenhet? Hur vet man att det går rätt till och varför är det viktigt att fråga? Är rättvisemärkning av bostäder vägen framåt? I den här artikeln lyfter SBAB resultaten från ett antal rapporter om problemen i svensk byggindustri och pratar med några som arbetar för lösa dem.

I en undersökning gjord av SBAB i april 2022 framkommer att 60 procent av svenska konsumenter tycker att det är särskilt viktigt att handla etiskt när det kommer till livsmedel. Bara 1 av 5 tyckte att frågan om etik och social hållbarhet var lika viktig när det kom till bostaden¹. Samtidigt larmar flera rapporter om organiserad brottslighet, illegal arbetskraft, skattebrott, arbetsmiljöbrott och exploatering av människor på byggen i Sverige². Fair Play Bygg, en organisation med syfte att ge myndigheter relevant information om misstänkt pågående brottslighet i byggbranschen, beskriver i sin årsrapport från 2020 hur människor på ett svenskt bygge tvingats arbeta 10-12 timmar om dagen och sova på arbetsplatsen för en lön på 5000 kronor i månaden.

”Konsumenter har fått upp ögonen för andra länders och branschers problem. Vi vet att det förekommer barnarbete i klädindustrin och att banan- och kaffeodlare i Sydamerika far illa, och kan därför jobba mot de problemen. Men den svenska byggindustrin där vi lever och bor, den vet människor inte lika mycket om. Tyvärr är det minst lika illa.”, berättar Morgan Jansson på Rättvist byggande.

Skattefusk och ohederligheter i byggindustrin är ett allvarligt problem då hederliga företagare riskerar att bli utkonkurrerade av oseriösa entreprenörer som använder sig av illegal arbetskraft och därmed dumpar priserna.

Folk vill väl. I den här frågan handlar det mycket om att man inte vet hur det ligger till.

Dessutom omsätter handeln med illegal arbetskraft stora summor pengar som aldrig beskattas. ”Det handlar om flera 100 miljarder om året”, berättar Morgan Jansson. Han fortsätter: ”Folk vill väl. I den här frågan handlar det mycket om att man inte vet hur det ligger till.”

”Man vet ofta att det förekommer illegal arbetskraft på byggena, men man verkar ha svårare att koppla ihop detta med mänskliga rättigheter och organiserad brottslighet”, berättar Carl Lindståhl från SBAB. Han fortsätter: ”Ofta intresserar sig köpare kanske snarare för läget och kostnaden, än vad förhållandena bakom bygget är. Samtidigt vet vi att 58 procent rankar organiserad brottslighet som den viktigaste samhällsfrågan”.

Rättvisemärkning av bostäder?

Hur vet man då att allt har gått rätt till när man ska köpa ett nytt boende? Idag kan det vara svårt och snårigt att förstå om

ett företag är seriöst eller inte, speciellt eftersom många byggföretag arbetar med underleverantörer i flera led. Men det finns flera bra organisationer som kan hjälpa en att ta bra beslut.

Foto: Bengt Alm

Rättvist byggande är en förening som arbetar för att motverka att människor far illa och för att rensa branschen från oseriösa företag. ”Målet är att kunna hitta ett sätt att visa att husen är rättvisemärkta, med förhoppningen att

folk hellre köper ett hus som är byggt på schyssta villkor”, berättar Morgan Jansson. ”Det är bra om folk efterfrågar detta, så fler tvingas ställa upp på processen att bli kollade.” 60 procent av svenskarna tycker idag att det främsta sociala och etiska ansvaret företag bör ta, är att följa upp att tillverkningen sker under goda etiska förhållanden³.

Vi jobbar inte bara mot proffsmarknaden. Även som privatperson kan man behöva hjälp med att veta att man har att göra med seriösa aktörer som kan sin sak.

ID06 för bättre förhållanden på bygget

ID06 är ett företag sprunget ur en idé från 2005, när fack och arbetsgivare möttes för att försöka lösa oegentligheterna i byggbranschen. ”Vi kontrollerar identitet

och att man har rätt att jobba i Sverige, samt att man betalar alla skatter och sociala avgifter för sina anställda. Det är ett sätt att öka den sociala hållbarheten och motverka att folk far illa på sin arbetsplats”, berättar Thor Jonsson, verksamhetsområdeschef på företaget.

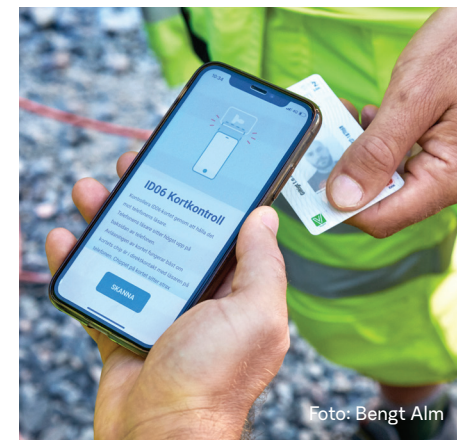

Foto: Bengt Alm

”Vi jobbar inte bara mot proffsmarknaden. Även som privatperson kan man behöva hjälp med att veta att man har att göra med seriösa aktörer som kan sin sak, dessutom för att skydda sig själv om något skulle hända under eller efter bygget.”

Medvetenhet – ett tecken på rätt riktning

Men det finns tecken som pekar åt rätt håll. ”Människor är otroligt medvetna kring sin konsumtion idag, köper man

en ny apparat till hemmet vill man veta hur mycket el den drar eller var den är tillverkad. Man ställer frågor man inte alls ställt för några år sedan”, berättar Thor Jonsson. ”Det går att göra skillnad, ett sätt är att delta i debatten för att förbättra villkoren i byggbranschen. Det är viktigt att tänka etiskt även när man köper bostad, men förmodligen är det de företag som möter kunden så som banker, investerare, fastighetsbolag, försäkringsbolag och mäklare, som är rädda om sina varumärken, som kommer gå först i ledet och kräva ökad kontroll på de bostadsproduktioner som ligger till grund för deras egen affär”, avslutar Carl Lindståhl.

¹ Om undersökningen: 1010 respondenter av riksrepresentativt urval besvarade 10 frågor kring hur de ser på etiska aspekter av sin bostad.

² ”Fina Fasader med Fixade Fakturer – Kriminella entreprenader i byggbranschen”, BRÅ, 2007, ”Vanliga upplägg. Att konkurrera med arbetslivskriminalitet. En rapport till Byggmärknads-kommissionen”, Hans Jeppson, 2021, ”Fair Play Bygg, årsrapport 2020”, Fair Play Bygg, 2020.

³ Undersökning gjord av SBAB i april 2022. 1010 respondenter av riksrepresentativt urval besvarade 10 frågor kring hur de ser på etiska aspekter av sin bostad.

SBAB!

Gillar!

Bra och hållbara initiativ för bättre boende